

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1. Въззивното решение следва да съдържа фактическите обстоятелства, които въззивният съд приема за установени, анализ на допустимите и относими доказателствени материали, от които прави фактическите констатации, правни съображения за взетите решения и отговор на направените от страните възражения.

Чл. 339, ал. 2 от НПК

Решение № 80 от 16.04.2019 г. по нак. дело № 70/2019 г., II н. о., докладчик съдия Татяна Кънчева

Касационното производство е образувано по жалба на подсъдимия Ж. Д. Т. срещу решение № 215/12.07.2018 г. по внохд № 165/18 г. на Пловдивския апелативен съд.

Върховният касационен съд, второ наказателно отделение, като обсъди доводите на страните и извърши проверка на атакувания съдебен акт, намери за установено следното:

В подкрепа на оплакването, че въззивният съд е допуснал съществени процесуални нарушения при формирането на фактическите си изводи, са изложени доводи, изцяло отнасящи се до обосноваването на атакуваното решение. Защитникът оспорва авторството на престъплението със съображенията, че показанията на свидетелите К. и Г., дадени пред първата инстанция, са обективни, логични и съответстващи на обясненията на подсъдимия и е следвало да бъдат ценени като достоверни от решаващите

съдилища. Счита, че неправилно са игнорирани показанията на св. Б., а на показанията на свидетелите А. и И. е придадено по-голямо значение от необходимото. Акцентира върху факта, че споделената от полицаите оперативна информация, че подс. Т. е разпространител на наркотични вещества е обикновено твърдение, тъй като той не е осъждан за такива престъпления, нито са налице свидетели, които да са купували от него такива вещества. Счита за недоказан и елемент от обективната страна на престъплението - специалната цел на държането на наркотичните вещества.

Така развитите от касатора оплаквания са идентични по съдържание с изложените във въззивната жалба. Те не могат да бъдат разгледани от ВКС, тъй като обосноваността на съдебните актове не е сред касационните основания по чл. 348, ал. 1, т. 1-3 от НПК. Въззивният съд е втора по ред инстанция по фактите и правото и точно тя дължи отговор на всички възражения, касаещи обосноваността на първоинстанционната присъда. Въззивното решение следва да съдържа фактическите обстоятелства, които въззивният съд приема за установени, анализ на допустимите и относими доказателствени материали, от които прави фактическите констатации, правни съображения за взетите решения и отговор на направените от страните възражения. Само тогава за страните и за контролиращата инстанция става ясен начинът, по който съдът е формирал вътрешното си убеждение относно авторството на деянието, съставомерните признаци на престъплението и всички останали обстоятелства, включени в предмета на доказване по делото.

Върховният касационен съд счита, че решението на Пловдивския апелативен съд не отговаря на посочените изисквания. В него дословно е възпроизведена приетата от първата инстанция фактическа обстановка, преразказан е доказателственият анализ на окръжния съд и съображенията му относно установеността на авторството на престъплението. Въпреки отразената в атакувания съдебен акт констатация, че доводите във въззивната

жалба покриват оплакване за необоснованост на присъдата /л. 6/, съдът не им е отдал дължимото внимание. Изложените в мотивите съображения, че „първата инстанция е направила анализ и оценка на събраните доказателства”..., че първият съд е „изпълнил процесуалните си задължения и не е допуснал нарушение при формиране на вътрешното си убеждение...”, че „е изложил изчерпателни съображения кои от доказателствените източници и защо счита за достоверни и кои от тях за недостоверни” не могат да бъдат оценени нито като собствен доказателствен анализ, нито като подробен и аргументиран отговор на оплакването за необоснованост на присъдата. Както вече бе посочено, подсъдимият оспорва авторството на деянието, основавайки се на показанията на свидетелите Т. и Б. и тези на св. Г., дадени в съдебната фаза на процеса. Затова Пловдивският апелативен съд е бил длъжен подробно да ги анализира, да ги съпостави с обясненията на подсъдимия и да изложи собствени съображения защо не ги кредитира с доверие, съотв. да мотивира кои доказателствени източници обосновават извода му за доказаност на авторството. Вместо това, на л. 7 от мотивите отново са преразказани аргументите на първата инстанция досежно достоверността на показанията на свидетелите - полицаи и недостоверността на останалите свидетелски показания. Не е изложен никакъв отговор и на възражението за недоказаност на специалната цел на престъплението по чл. 354а, ал. 1, пр. 1 от НК.

Предвид на гореизложеното, Върховният касационен съд намира, че атакуваното решение не отговаря на изискванията на чл. 339, ал. 2 от НПК, тъй като не съдържа подробен и убедителен отговор на наведените във въззивната жалба оплаквания. Допуснатото нарушение на процесуалните правила е съществено, защото липсва яснота относно начина, по който въззивният съд е формирал вътрешното си убеждение относно фактите, относно авторството на престъплението и съставомерните му признаци. Това налага отмяната на съдебния акт и връщане на делото за ново разглеждане от въззивния съд.

2.Тревожният ръст на пътнотранспортните произшествия изисква адекватна наказателна политика, но тя не би трябвало да се отъждествява единствено и само с налагането на ефективни наказания на лицата, причинили съставомерен резултат

Чл. 66 от НК

Решение № 95 от 25.06.2019 г по нак. дело № 310/2019 г., III н. о., докладчик съдия Антоанета Данова

С присъда № 14 от 19.04.2018 г., постановена по нохд № 994/2016 г. Софийски окръжен съд е признал подсъдимия А. Р. М. за виновен в това, че на 01.06.2011 г., на четвъртокласен път [номер], километър 5-200, между с. Ц. и с. З., община С., при управление на МПС-л.а. [марка] с ДК № [номер], е нарушил правилата за движение по пътищата-чл. 15, ал. 1 от ЗДвП и чл. 16, ал. 1, т. 2 от ЗДвП и по непредпазливост причинил смъртта на Х. И. М., като деянието е извършено в пияно състояние, поради което и на основание чл. 343, ал. 3, пр. 1, б. „б“ пр. 1 във вр.с ал. 1, б. „в“ във вр.с чл. 342, ал. 1 и чл. 54 от НК го е осъдил на три години лишаване от свобода, при първоначален „общ“ режим, като го е признал за невиновен и го е оправдал за извършено нарушение на чл. 20, ал. 1 и чл. 44, ал. 1 от ЗДвП.

На основание чл. 343г от НК подсъдимият М. е лишен от право да управлява МПС за срок от пет години от влизане на присъдата в сила.

С присъдата А. М. е осъден да заплати обезщетения за неимуществени вреди на И. М. И. и Е. Х. И. в размер на по 40 000 лв., ведно със законната лихва, считано от 01.06.2011 г. до окончателното изплащане на сумите, като исковете са отхвърлени до пълните им предявени размери.

В тежест на подсъдимия са възложени направените по делото разноси, както и д. т. върху уважената част на гражданските искиове.

В протеста и жалбата на частното обвинение, както и в пледоариите на прокурора и повереника се поставя акцент върху законосъобразността на приложението на чл. 66, ал. 1 от НК от въззивната инстанция.

Наказателният кодекс подчертава преобладаващото значение на задачата за поправяне на престъпния деец, при преценката относно приложението на института на условното осъждане, без разбира се да игнорира въздействието, което последното ще окаже върху останалите членове на обществото. Съдебната практика също е постоянна във виждането си, че за приложението на института на условното осъждане е необходимо да се разгледа преди всичко въпроса, дали подсъдимият може да бъде поправен без ефективното изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, като съдът е длъжен да направи тази преценка и с оглед нуждите на генералната превенция, защото и тя е цел на наказанието. Следователно необходимо е диалектически да се съчетаят изискванията на специалната превенция с тези на генералната. Ето защо, когато съдът преценява дали наказанието да бъде изтърпяно ефективно или условно, той трябва да вземе предвид, както личните качества на подсъдимия, така и конкретната обществена опасност на престъплението.

В актуалната съвременност транспортните престъпления се характеризират с изключителна динамика и разпространеност, което в принципен план предпоставя налагане на такова наказание, което да осигури психическо въздействие не само върху дееца, но и върху другите членове на обществото. Това въздействие следва да бъде разгледано в две насоки: 1. възпитателно и 2. предупредително - насочено към създаване на условия, мотивиращи въздържане от действия, които могат да предизвикат престъпни последици.

Разбира се, във всеки отделен случай подлежи на преценка конкретната обществена опасност на деянието и дееца и дали с оглед на нея, целите по чл. 36 от НК ще се постигнат чрез ефективно или условно изтърпяване на наказанието.

Прилагането на института на условното осъждане всякога е свързано с изграждането на положителен извод, че целите на наказанието ще бъдат постигнати и без вдворяването на лицето в пенитенциарно заведение.

Именно такъв извод е направил въззивният съд, приемайки, че констатираните отегчаващи отговорността обстоятелства - наказанията, наложени на подсъдимия по административен ред за допуснати нарушения на ЗДвП, укриването му от правораздавателните органи и значителното количество консумиран алкохол не могат да обосноват решение за ефективно изтърпяване на наложеното му наказание лишаване от свобода. За да аргументира този си извод, въззивната инстанция е посочила, че е налице съпричиняване на вредоносния резултат от страна на пострадалия, *„което прави по-занижена обществената опасност на дееца“*, както и че пияното му състояние е част от състава на престъплението.

Настоящият касационен състав се съгласява с крайния извод на апелативния съд, а именно, че в конкретния случай следва да намери приложение института на условното осъждане, макар и да не възприема всички изложени от него съображения. На първо място съпричиняването на вредоносния резултат от страна на жертвата на престъплението има отношение към преценката за степента на обществена опасност на деянието, а не на дееца, така както е приел САС. От своя страна обаче, обществената опасност на дееца също се осмисля на базата на характеристиките по изпълнение на престъпната дейтелност и с оглед на тях е възможно нейното завишаване, респективно намаляване. По настоящото дело, деянието не разкрива никакви специфични особености /включително и предвид обстоятелството, че е съпричинено от пострадалия/, които значително да го

отличават от обичайните случаи на пътно-транспортни произшествия, завършили с възможно най-тежкия резултат, а именно смърт. В тази връзка следва да се посочи, че тежкия вредоносен резултат е бил съобразен от законодателя при определяне на санкционната част на правната норма по чл. 343 от НК. Не следва да бъде подминаван и фактът, че подсъдимият е бил оправдан за две от инкриминираните му нарушения – чл. 20, ал. 1 от ЗДВП и чл. 44, ал. 1 от ЗДВП, което неминуемо се отразява на степента на обществената опасност на деянието.

На следващо място, ВКС приема, че принципно е вярно приетото от въззивната инстанция, че пияното състояние на деца е част от обективната страна на престъплението, но видно от протеста и жалбата на частното обвинение претенцията им е свързана не със самото състояние, в което се е намирал подсъдимия, а с количеството алкохол, установено у него към момента на произшествието, което те намират за завишено. Касационният съд приема, че установеното количество алкохол в кръвта на подсъдимия - 1,12‰ не надхвърля значително критичната граница от 0,5‰. И това е така, тъй като, за да се приеме значително надвишаване на тази граница е необходимо то да е над 1,2‰, толкова, колкото законът е поставил като изискване за съставомерност на деянието по чл. 343б от НК. Доколкото в закона липсва нарочен критерий за определяне на „завишено количество алкохол“ над изискуемото се от 0,5‰ в нормата на чл. 343, ал. 3 от НК, то съдът следва да потърси такъв, за да може да го идентифицира. Единственият обективен критерий е въведената граница от 1,2‰, над която стойност следва да се приеме, че е налице употреба на завишено количество алкохол, което да се отчете като отегчаващо отговорността обстоятелство при престъплението по чл. 343, ал. 3 от НК. В принципен план обстоятелството, че деянието е осъществено в пияно състояние е отчетено от законодателя при регламентиране на санкционните последици за извършителите на този състав на престъпление, като Наказателният кодекс не изключва възможността да се приложи института на условното осъждане

и при осъществени квалифицирани състави на пътно-транспортни престъпления, стига да са налице условията за това, какъвто е и настоящият случай. От друга страна, конкретното проявление на поведението на А. М. към момента на произшествието, довело до съставомерния резултат, не следва да се преценява изолирано, а е необходимо да бъде обмислено и на база на данните, характеризиращи го въобще като водач на МПС.

От приложената по делото справка, издадена от КАТ-ОДП – С., се установява, че преди датата на деянието по настоящото дело, спрямо подсъдимия М. са били издадени четири наказателни постановления /НП № [номер]; НП № [номер], НП № [номер] и НП № [номер]/ за извършени нарушения на правилата за движение по пътищата, санкционирани с наказание глоба. От същата справка е видно, че по първите три НП наложената глоба е била платена. Предвид това обстоятелство и разрешенята, дадени в ППВС № 7/85 г., следва да се приеме, че НП № [номер], НП № [номер] и НП № [номер] не могат да бъдат отчитани. При това положение, изводи свързани с предходното поведение на лицето като водач на МПС, следва да се изграждат единствено с оглед Наказателното постановление от 2010 г., за което липсват данни глобата да е заплатена. В този смисъл трудно би могло да бъде аргументирано, че подсъдимият М. като водач на МПС е с трайно неправомерно поведение по пътищата.

По-нататък процесуалното поведение на подсъдимия принципно има отношение към изпълняваната по отношение на него мярка за неотклонение. То би могло да има значение и при констатиране, че производството е разгледано в неразумен срок, с оглед изискванията на чл. 6 от ЕКПЧ. Установява се, че настоящото производство е разгледано в неразумен срок /деянието е извършено на 01.06.2011 г./, като забавата не може изцяло да се вмени в поведението на подсъдимия. По време на досъдебното производство А. М. е присъствал /с изключение на предявяванията на две от Постановленията за привличане в качеството му на обвиняем/, като делото,

макар и да не се отличава с особена фактическа и правна сложност многократно е било връщано от прокурора за доразследване - за събиране на доказателства. След приключване на досъдебното производство в съда е било внесено споразумение /нохд 227/2012 г. по описа на СОС/, което с Решение от 13.11.2012 г. на ВКС, по искане на Главния прокурор, е било възобновено и е било върнато за ново разглеждане от друг състав на Окръжен съд-София /в това производство М. е участвал/. Впоследствие е било образувано нохд № 612/2012 г. на СОС, приключило в присъствието на подсъдимия, с протоколно определение за прекратяване на съдебното производство и връщането на делото на Софийска окръжна прокуратура. На 03.11.2015 г. в Софийски окръжен съд е бил внесен обвинителен акт срещу А. М., като производството се е развило също в присъствието на подсъдимия и е приключило с присъда на 10.12.2015 г., която с решение от 22.07.2016 г., постановено от САС по внохд 1001 /2016 г., е била отменена и делото върнато за ново разглеждане на първоинстанционния съд - това производство е разгледано по реда на чл. 269, ал. 3, т. 3 от НПК. Образованото нохд № 623/2016 г. е било прекратено на 02.11.2016 г. и делото върнато на ОП-С. за отстраняване на допуснатото съществено процесуално нарушение. На 28.12.2016 г. делото отново е внесено в съда, като е образувано нохд № 994/2016 г. /производството изцяло е проведено задочно/ и е приключило с присъда на 19.04.2018 г. Сроктът му на разглеждане не се дължи на отсъствието на подсъдимия, тъй като той е станал причина за отлагането му само в първото заседание -28.02.2017 г., като в следващото 12.05.2017 г. е бил даден ход в условията на задочно производство и се е движило по този ред до приключването му. Отсъствието на подсъдимия по внохд 853/2018 г. по описа на САС също не е причина за продължителността на процеса, тъй като още в първото по делото заседание, проведено на 23.10.2018 г., е бил даден ход и делото обявено за решаване. При тези данни се налага извод, че продължителността на наказателното производство от 01.06.2011 г. до

настоящия момент - юни 2019 г. е неразумна, като тя не се дължи изцяло и преобладаващо на процесуалното поведение на подсъдимия.

Тази продължителност безспорно има отношение към постигане целите на наказанието по чл. 36 от НК. Не може да се очаква, че след провеждането на процес в рамките на осем години ще се постигне онази ефективност на възпитателното и предупредително въздействие върху другите членове на обществото, каквато би била налице при един своевременно приключил наказателен процес. При това положение, поради отдалечеността му във времето, ефективното осъждане на подсъдимия - осем години след деянието, не може да окаже върху останалите граждани достатъчно интензивно репресивно и възпитателно-поправително въздействие. Но така или иначе, приоритетната цел, която е заложена в нормата на чл. 66 от НК е свързана със специалната превенция.

Съвкупната оценка на обсъжданите дотук обстоятелства налага извод, че предупредителното и възпиращо въздействие върху подсъдимия може да бъде постигнато без принудителната му изолация в местата за лишаване от свобода. Действително тревожният ръст на пътнотранспортните произшествия изисква адекватна наказателна политика, но тя не би трябвало да се отъждествява единствено и само с налагането на ефективни наказания на лицата, причинили съставомерен резултат. По настоящото дело невисоката степен на обществена опасност на подсъдимия М. не налага изолирането му от обществото, за да се постигне максимален ефект на наказанието спрямо него. Точно обратното, откъсването от обществото на подсъдимия, който е неосъждан, трудово ангажиран, с много добри характеристични данни, с нищо не би допринесло за осъществяване на по-ефективна преоценка и преосмисляне на бъдещето му поведение като водач на МПС, поради което би представлявало неоправдано тежка, предвид целите на специалната превенция, репресия. Ето защо, както апелативният съд, така и ВКС приема, че за постигане целите на специалната превенция не е

необходимо подсъдимият М. да изтърпява ефективно наложеното му наказание лишаване от свобода.

В случая самият факт на обвинението и наказателния процес, осъждането и налагането на наказание три години лишаване от свобода е от естество да окаже възпитателно въздействие върху подсъдимия. При това условното осъждане притежава и този специфичен предупредителен момент, че запазва възможността за привеждане в изпълнение на наказанието, в случай че деецът извърши ново престъпление - нещо, което оказва върху него съществено положително мотивационно въздействие /Иван Ненов, Наказателно право, Обща част, 1972/. Този ефект, в настоящия случай, се постига и чрез размера на изпитателния срок - пет години, чиято продължителност се явява сериозен мотив за А. М., да се въздържа от неправомерни действия и поведение.

С оглед на изложеното следва да се приеме, че условното осъждане на подсъдимия А. М. отговаря на предвидените в закона предпоставки и няма да компрометира постигането на целите на специалната и генерална превенция на наказанието.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

3. Съгласно чл. 1, ал. 1 ЗВСОНИ собствеността върху недвижимите имоти, отчуждени по ЗОЕГПНС, се възстановява, ако към момента на влизане в сила на закона тези имоти съществуват реално до размерите, в които са отчуждени. Не се възстановява правото на собственост по отношение на отчужден незастроен имот, който след одържавяването му е застроен, освен върху останалата незастроена част, ако тя може да се обособи като самостоятелен обект на собственост. При възможност от отчуждения имот да се обособи незастроена част, именно тя е предмет на

възстановяване по ЗВСОНИ и такава възможност е налице, тъй като обособеният незастроен имот не представлява необходима прилежаща площ за обслужване на сградата.

Чл. 290 ГПК /в редакция преди изменението съгласно публикацията в ДВ, бр. 86 от 27.10.2017 г./

Чл. 2, ал. 2, т. 5 ЗДС

Чл. 14, ал. 1 ЗДС

Решение № 118 от 21.12.2018 г. по гр. дело № 4415/2017 г., I г. о., докладчик съдия Маргарита Соколова

Производството е по чл. 290 ГПК /в редакция преди изменението съгласно публикацията в ДВ, бр. 86 от 27.10.2017 г./.

С решение № 4025 от 07.06.2017 г. по гр. д. № 2/2017 г. СГС отменил решение от 03.08.2016 г. и определение от 31.10.2016 г. по чл. 248 ГПК по гр. д. № 54067/2013 г. на СРС и отхвърлил предявения от Н. И. Н., Л. А. Д., А. Т. Т., И. П. В., М. Г. Г., Й. А. Г. и Г. А. Г. срещу А. Т. П. и А. Е. П. иск с правно основание чл. 108 ЗС за ревандикация на поземлен имот с идентификатор [номер] по КККР от 2010 г., находящ се в гр. С., [адрес].

Касационна жалба срещу въззивното решение е подадена от ищците, които искат обжалваният съдебен акт да бъде отменен при наличие на касационни отменителни основания по чл. 281, т. 3 ГПК.

Ответниците по иска считат, че касационната жалба е неоснователна.

Върховният касационен съд на РБ, състав на I-во г. о., провери заявените с жалбата основания за отмяна на въззивното решение и за да се произнесе, взе предвид следното:

Ищците са наследници по закон на Т. И., който с н. а. № [номер] закупил дворни места, съставляващи парцели [номер], с обща площ 1 140 кв. м. С решение на комисията по ЗОЕГПНС през 1948 г. от собственика били одържавени къща /вила/ и двата парцела срещу издаването на облигации.

С договор от 15.08.1985 г., сключен по реда на Наредбата за държавните имоти /НДИ - отм./, ответникът А. П. и съпругата му ответницата А. П., закупили къща на един етаж, построена върху държавна земя - имот № [номер], състояща се от една стая, дневна, кухня и обслужващи помещения, със застроена площ 60.80 кв. м. и 100% идеални части от правото на строеж върху мястото от 1 118 кв. м.

Със заключения на единична и тройна експертиза е установена идентичността между придобитите през 1942 г. имоти и имота - държавна собственост, построената върху който сграда е закупена от ответниците.

След влизане в сила на ЗВСОНИ от имот № [номер] са образувани: имот пл. № 2042 от кв. [номер], в който се намира закупената от П. къща, и имот пл. № [номер] от кв. 77, който е незастроен и е предмет на предявения от касаторите иск за ревандикация, означен като поземлен имот с идентификатор [номер].

С решение от 16.04.2007 г. по гр. д. № 1427/2003 г. на СГС, влязло в сила на 17.10.2008 г. /когато е потвърдено с решение № 1150/08 от с. д. по гр. д. № 3573/2007 г. на ВКС на РБ, IV-то г. о./, е отхвърлен иск по чл. 7 ЗВСОНИ, предявен от наследници на Т. И. срещу А. и А. П. и С. О. за нищожност на договора от 15.08.1985 г.

С обжалваното решение въззивният съд приел, че с договора от 1985 г. ответниците са придобили не само собствеността на сградата, но и правото

на строеж върху имот пл. № [номер], което също са заплатили, видно от оценителния протокол. Съответно - собствеността върху процесния имот е останала държавна, но правото на строеж върху него е преминало в патримониума на трето лице. Последното означава, че имотът не съществува в състоянието, в което е бил при отчуждаването и върху него не може да се възстанови собствеността по силата на ЗВСОНИ. За да преодолеят тази пречка, ищите са предявили иска по чл. 7 ЗВСОНИ, но отхвърлянето му пречи да влезе в действие настъпващото по силата на ЗВСОНИ възстановяване на собствеността в тяхна полза. По делото е установено, че при влизане в сила на ЗВСОНИ спорният имот е бил незастроен, при което положение за ищите е съществувала възможността, въпреки отхвърления иск по чл. 7 ЗВСОНИ, да предявят иск по чл. 124 ГПК с искане да се установи, че учреденото с договора от 1985 г. право на строеж е погасено. Това те не са сторили. С оглед на изложеното въззивният съд заключил, по отношение на спорния имот не е осъществен фактическият състав на възстановяването на собствеността по ЗВСОНИ и отхвърлил иска, без да се произнесе по възражението на ответниците за изтекла в тяхна полза придобивна давност.

Касационното обжалване е допуснато с определение № 209 от 23.04.2018 г. на основание **чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК** *по въпроса за възможността да се възстанови по ЗВСОНИ правото на собственост върху реална част от недвижим имот, отчужден по ЗОЕГПНС, в който има построена сграда, която реална част не представлява необходима прилежаща площ за обслужване на сградата.*

Съгласно чл. 1, ал. 1 ЗВСОНИ собствеността върху недвижимите имоти, отчуждени по ЗОЕГПНС, се възстановява, ако към момента на влизане в сила на закона тези имоти съществуват реално до размерите, в които са отчуждени. По отношение на тази предпоставка за реституция с ТР № 1 от 17.05.1995 г. на ОСГК на ВС, б. „А”, т. 2 /т. 1, абзац 2 от диспозитива/

е прието, че не се възстановява правото на собственост по отношение на отчужден незастроен имот, който след одържавяването му е застроен, освен върху останалата незастроена част, ако тя може да се обособи като самостоятелен обект на собственост.

Тълкувателният акт не урежда хипотеза като разглежданата в настоящия случай, но има принципно значение и следва да се прилага и при сходни случаи. Такъв сходен е настоящият случай. При него, макар да е одържавен застроен терен като съвкупност от земя и сграда, със сградата, ведно със 100% ид. ч. от правото на строеж, е извършено разпореждане от държавата, а впоследствие, след влизане в сила на ЗВСОНИ, но към момента на приключване на съдебното дирене в инстанцията по същество, са обособени два отделни поземлени имота - единият застроен със сградата, а другият незастроен - предмет на ревандикационната претения. Сходството в двата случая се обосновава с идеята, от която изхожда тълкувателният акт, че при възможност от отчуждения имот да се обособи незастроена част, именно тя е предмет на възстановяване по ЗВСОНИ. В настоящия случай такава възможност е налице, тъй като обособеният незастроен имот не представлява необходима прилежаща площ за обслужване на сградата.

С оглед разрешението на въпроса, по който е допуснато касационното обжалване, следва да се приеме, че обжалваното решение е неправилно, защото въззивният съд неправилно е отрекъл възможността възстановяването на собствеността да настъпи по отношение на незастроената част от отчуждения имот. Обособяването на самостоятелен незастроен имот, който не представлява необходима прилежаща площ за обслужване на сградата, собственост на ответниците, означава, че имотът съществува реално до размера, в който е бил отчужден. Ирелевантен е фактът дали заповедта за обособяването на два поземлени имота е влязла в сила - с т. 2 на ТР № 8/23.02.2016 г. по тълк. д. № 8/2014 г. на ОСГК на ВКС е прието, че липсата на техническо отразяване на границите на един реституиран имот в

действащите подробни устройствени планове и/или в кадастралната карта, не прави имота негоден обект на правото на собственост, респективно негоден предмет на иск за защита на вещни права, когато границите на имота могат да бъдат определени въз основа на посоченото в акта за собственост. В случая това са нотариалният акт от 1942 г., удостоверяващ правото на собственост на наследодателя на ищите върху конкретни имоти и актът за отчуждаването им от 1948 г. по реда на ЗОЕГПНС.

Неоснователно е възражението за липса на идентичност между одържавения от наследодателя на ищите парцел [номер] и процесния имот. Наличието на идентичност е установено от заключенията на единичната и тройната технически експертизи, а искането за назначаване на допълнителна експертиза, която да даде заключение за идентичност, като се вземат предвид и съседите на имота, описани в трите акта, не е поддържано от ответниците във въззивната жалба. Гласните доказателства и обясненията на вещните лица в съдебното заседание не могат да обосноват безпротиворечив извод за липса на идентичност.

Обстоятелството, че имотът е обременен с ограничено вещно право, не е пречка за реституция, защото след обособяването на два имота правото на строеж се е концентрирало върху застроеня имот. Поради това неоснователна е тезата, че след като с договора от 1985 г. ответниците са придобили 100% от правото на строеж, последното препятства възстановяването на собствеността върху незастроената част от отчуждения имот.

Ответниците са придобили жилище от държавния жилищен фонд по реда на НДИ /отм./, а съгласно чл. 121, ал. 4 НДИ /отм./ купувачът на жилището придобива право на строеж върху мястото или върху съответната идеална част от него. По тази причина правото на строеж е било оценено отделно и за него купувачите са заплатили сумата 7 826 лева извън цената на сградата, но това не означава, че са закупили дворното място.

От одържавяването до влизането в сила на ЗВСОНИ процесният имот е бил държавна собственост, поради което е налице и тази от предпоставките за възстановяване на собствеността по силата на чл. 1, ал. 1 ЗВСОНИ, свързана със субектите, на които имотът е принадлежал към посочения релевантен момент - държавата, общините, обществените организации или техни фирми или еднолични дружества по чл. 61 от Търговския закон. Налице е и предпоставката на чл. 4, ал. 1, изр. 1 ЗВСОНИ собственикът, от когото имотът е отчужден, да не е обезщетен, тъй като получаването на облигации не се смята за обезщетяване.

Отхвърлянето на иска с правно основание чл. 7 ЗВСОНИ също не е пречка за реституция. Предмет на разпореждането през 1985 г. от държавата в полза на ответниците по иска е правото на собственост върху одържавената сграда, но не и върху дворното място, което е останало държавна собственост. Собствеността върху него се възстановява, ако са налице предвидените в ЗВСОНИ предпоставки за това, без да е необходимо провеждането на иск по чл. 7 ЗВСОНИ. Ето защо отхвърлянето на иска по чл. 7 ЗВСОНИ за прогласяване нищожността на разпоредителната сделка с предмет сградата, не води до недопустимост или неоснователност на иска по чл. 108 ЗС за ревандикация на дворното място.

Следователно, осъществени са елементите от фактическия състав на чл. 1, ал. 1 ЗВСОНИ, поради което с влизане в сила на закона собствеността върху процесния имот е възстановена на наследниците на отчуждения собственик. Това налага да бъде разгледано противопоставеното от ответниците правопрекратяващо възражение, че са придобили имота на основание придобивна давност, която съгласно чл. 5, ал. 2 ЗВСОНИ би могла да тече от деня на влизането в сила на посочената разпоредба - 22.11.1997 г.

Като собственици на сграда, закупена от държавата по реда на НДИ /отм./, ответниците са придобили и правото на строеж върху мястото. Последното включва и правото на ползване на незастроената част от земята

във връзка с обслужването на сградата и за осъществяване на достъп до нея, по аналогия от разпоредбите на чл. 15, ал. 3 ЗС, чл. 105, ал. 1 НДИ и чл. 130, ал. 4 ЗТСУ - отменени, но в сила към момента на придобиване на сградата. Следователно, упражняваната фактическа власт е на основание правото на ползване, което означава, че ответниците се явяват държатели, а не владетци на имота, и с това е опровергана презумпцията на чл. 69 ЗС, че владелецът държи вещта като своя, докато не се докаже, че я държи за друго. Впоследствие със заповед № РД-[номер] на кмета на район „В.” при СО от терена са обособени два самостоятелни имота - пл. № [номер] /процесен/ и пл. № [номер] /застроен със закупената от ответниците сграда/. Това разделяне има за последица промяна в обема на правото на ползване, което се е концентрирало само върху застроенния имот, по отношение на който собствениците на сградата продължават да бъдат държатели, и е отпаднало по отношение на останалата незастроена част, която не е необходима за ползването на сградата. С отпадане на правото на ползване и липсата на друго основание да упражняват фактическата власт върху тази останала част, ответниците са придобили качеството на владетци, но от момента на разделянето на имота до предявяването на иска на 21.12.2013 г. не е изтекъл необходимият в случая 10-годишен давностен срок по чл. 79 ЗС за придобиване имота на твърдяното оригинерно правно основание. Ето защо следва да се приеме, че в полза на ответниците не е осъществен фактическият състав на придобивната давност и те не притежават противопоставимо на ищците право.

С разпоредбата на чл. 9а от Закона за наследството /ЗНсл/ се прие, че когато към открито наследство се възстановява собственост върху одържавени имоти, наследниците на последващ съпруг не наследяват, ако той е починал преди възстановяване на собствеността и от брака му с наследодателя няма родени или осиновени деца. По делото има данни за това, че собственикът на одържавените имоти Т. И. е имал втора съпруга Й. Н. И., от брака си съпрузите нямат деца и двамата са починали преди

възстановяването на собствеността - съответно през 1960 г. и 1969 г. /вж. удостоверението за наследници изх. № ЕС [номер] на СО, район „О.“ на л.л. 30-34 от първоинстанционното дело/. Не е установено кога е сключен бракът и дали съпругата е последваща по смисъла на понятието съгласно разясненията, дадени в ТР № 1/04.11.1998 г. по тълк. гр. д. № 1/1998 г. на ОСГК на ВКС. Установяването му е необходимо с оглед факта, че искът за ревандикация е предявен само от наследниците на децата на бившия собственик, но не и от наследниците на съпругата.

Трайната съдебна практика на ВКС приема, че съсобственикът може да ревандикира цялата съсобствена вещ от трето лице, което държи или владее вещта без основание. Това правомощие произтича от правото на съсобственика да си служи сам с общата вещ. Ако обаче това трето лице е владеец на имота и се позове на придобивна давност, следва да се вземе предвид, че придобивната давност е прекъсната на основание чл. 84 ЗС вр. чл. 116, б. „б“ ЗЗД само за правата на предявилия иск съсобственик. Ако давностният срок относно правата на ищеца не е изтекъл към момента на предявяване на иска, поради което правата му не са придобити по давност от ответника, то към този момент ищецът се легитимира за собственик на съответната идеална част от имота и това следва да бъде признато с установителния диспозитив на съдебното решение по чл. 108 ЗС. При преценката дали може да уважи иска в осъдителната част за целия имот, съдът следва да съобрази дали ответникът има противопоставимо на ищеца право да ползва идеалните части на съсобствениците, които не са предявили иска, т. е. дали давностният срок за правата на тези съсобственици, които не са ищци, е изтекъл към момента на приключване на съдебното дирене, като относно тези права отчете и настъпилите в хода на процеса факти съгласно чл. 235, ал. 3 ГПК. Ако към момента на приключване на съдебното дирене давностният срок за правата на съсобствениците, които не са предявили иска, не е изтекъл, съдът ще уважи ревандикацията в осъдителната част за целия

имот, а ако е изтекъл - само за правата на ищеца /решение № 70/16.08.2017 г. по гр. д. № 3991/2016 г. на ВКС, II-ро г. о./.

Съобразно с тази съдебна практика и след изясняване дали преживялата съпруга на Т. И. има качеството на последваща съпруга и дали в случая приложение следва да намери чл. 9а ЗНсл, съдът следва да отговори на въпроса за обема права, които могат да бъдат признати на ищите в производството по ревандикационния иск. Разпоредбата чл. 9а ЗНсл е императивна и по приложението ѝ съдът следва да изложи съображения служебно, независимо че страните не се позовават на нея /т. 1 на ТР № 1/09.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС/.

В обобщение, обжалваното въззивно решение е неправилно и като постановено при касационното отменително основание по чл. 281, т. 3 ГПК следва да бъде отменено, а делото - върнато на въззивния съд за ново разглеждане от друг състав.

4. Неизписването на данните за недвижимия имот, предмет на иска, в отхвърлителен диспозитив на съдебно решение, в който са индивидуализирани страните по спора и техните представители и е посочено правното основание на отхвърления иск, не е порок от рода на горепосочените, който да е основание за обезсилване на първоинстанционното решение и връщане на делото на първоинстанционния съд при условията на чл. 270, ал. 3 ГПК. Касае се за несъответствие между формираната и изразена в мотивите към съдебния акт воля на съда относно индивидуализиращите белези на имота и нейното външно изразяване в писмения текст на решението. Този пропуск може да бъде отстранен чрез поправка на очевидна фактическа грешка по реда на чл. 247 ГПК от постановилия решението първоинстанционен съд. В това производство съдът следва да опише

имота, предмет на спора, с неговите индивидуализиращи белези: местонахождение, граници, площ, регулационен и градоустройствен статут, както и всички други данни, имащи отношение към индивидуализацията на имота, които са установени в мотивите към съдебното решение. По този начин ще бъде изпълнено изискването на закона решението да съдържа какво постановява съдът по съществото на спора /чл. 236, ал. 1, т. 5 ГПК/ относно обекта на спорното материално право.

Чл. 290 ГПК

Чл. 270, ал. 3 ГПК

Решение № 193 от 18.12.2018 г. по гр. дело № 1494/2018 г., I г. о., докладчик съдия Маргарита Соколова

Производството е по чл. 290 ГПК.

С решение № 326 от 05.10.2017 г. по гр. д. № 112/2017 г. ОС - Хасково отхвърлил предявения от Професионална гимназия [име] гр. Х. срещу Спортно училище [име] гр. Х. и Община - гр. Х. иск с правно основание чл. 14 и сл. от Закона за държавната собственост /ЗДС/ вр. чл. 62 от Закона за собствеността /ЗС/.

С решение № 4 от 09.01.2018 г. по в. гр. д. № 675/2017 г. АС Пловдив обезсилил горното решение и върнал делото на първоинстанционния съд за произнасяне от друг състав по предявения иск след изискване от ищеца на уточнения на исковата молба съобразно мотивите към решението.

Касационното обжалване е допуснато по жалби на ответниците по иска Спортно училище [име] гр. Х. и Община - гр. Х., които поддържат касационни отменителни основания по чл. 281, т.т. 2 и 3 ГПК - недопустимост и неправилност на въззивното решение.

Ответникът по касация - ищецът по делото Професионална гимназия [име] гр. Х., счита, че жалбите са неоснователни.

Върховният касационен съд на РБ, състав на I-во г. о., провери заявените с жалбите основания за отмяна на въззивното решение и за да се произнесе, взе предвид следното:

За да обезсили първоинстанционното решение, въззивният съд приел, че то е недопустимо, тъй като в диспозитива са посочени единствено страните, но не е посочен нито един от обективните признаци на предявеното за защита материално право, за да се приеме, че решението е постановено именно по отношение на него. Във връзка с правилното определяне предмета на спора /защитаваното субективно материално право/ посочил, че първоинстанционният съд следва да изиска уточнения от страна на ищеца на обстоятелствената част и петитума на исковата молба. Обстоятелствата, на които се основават исковете, навеждат на търсена от ищцовата гимназия като процесуален субституент, съгласно чл. 14 ЗДС, защита на правото на собственост на държавата по чл. 108 ЗС по отношение на процесните сгради, с оглед твърденията те да са държавна собственост, да са предоставени от нея на гимназията като юридическо лице на бюджетна издръжка за управление и да се владеят и ползват от ответниците без правно основание. Така предоставеното право на управление не съставлява вещно право, включително вещно право на ползване по чл. 62 ЗС, на която норма са се позовали и ищецът, и окръжният съд, което да подлежи на искова защита. Ето защо следва да се посочи правното основание, на което държавата е собственик на процесните сгради, и петитумът да се приведе в съответствие с обстоятелствената част на исковата молба относно признаване по иска на

гимназията, като процесуален субституент, правото на собственост на държавата върху процесните сгради и предаване на владението им.

С определение № 439/28.09.2018 г. по чл. 288 вр. чл. 280 ГПК е прието, че не съществува вероятност обжалваният съдебен акт да е недопустим.

Със същото определение касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса: *неизписването на данните за недвижимите имоти, предмет на иска, в отхвърлителен диспозитив на съдебно решение, в който са индивидуализирани страните по спора и техните представители и е посочено правното основание на отхвърления иск, обосновава ли недопустимост на решението или въззивният съд има правомощието сам да отстрани тази непълнота.*

Касационно обжалване е допуснато и по въпроса: следва ли въззивният съд да обезсили като недопустимо решението на първоинстанционния съд и да го върне за ново разглеждане от друг състав, когато прецени, че има несъответствие между обстоятелствената част и петитума на исковата молба, или следва да остави исковата молба без движение и при отстраняване на нередовностите да се произнесе по същество на материалноправния спор, а в случай, че нередовностите не бъдат отстранени, да обезсили първоинстанционното решение и да прекрати делото. По този въпрос касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК поради необходимост от преценка за съответствие на обжалваното въззивно решение с разрешението, дадено в ТР № 1 от 17.07.2001 г. на ОСГК на ВКС - т. 4, и в ТР № 1 от 09.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС - т. 5.

По първия поставен въпрос:

Правната теория и трайната съдебна практика приемат, че постановеното съдебно решение е недопустимо, когато съдът е разгледал спор, който не е подведомствен на съдилищата - чл. 14 ГПК, или не е

подсъден на съответния съд; когато е разгледал непредявен иск и не е разгледал предявения; или се е произнесъл при липса на право на иск или при ненадлежно упражнено право на иск - по нередовна искова молба, при липса на положителна процесуална предпоставка или наличие на отрицателна процесуална предпоставка за възникването и надлежното му упражняване; при оттегляне или отказ от иска, когато не е направено искане за възобновяване на производството, спряно по взаимно съгласие на страните, и др. /в този смисъл т. 9 от Постановление на Пленума на ВС № 1/10.11.1985 г. по гр. д. № 1/1985 г./.

В хипотезата, пред която страните са изправени, не се установява първоинстанционният съд да е разгледал спор, който не му е подведомствен или подсъден, да е разгледал непредявен иск или при ненадлежно упражнено право на иск. Неизписването на данните за недвижимия имот, предмет на иска, в отхвърлителен диспозитив на съдебно решение, в който са индивидуализирани страните по спора и техните представители и е посочено правното основание на отхвърления иск, не е порок от рода на горепосочените, който да е основание за обезсилване на първоинстанционното решение и връщане на делото на първоинстанционния съд при условията на чл. 270, ал. 3 ГПК. Касае се за несъответствие между формираната и изразена в мотивите към съдебния акт воля на съда относно индивидуализиращите белези на имота и нейното външно изразяване в писмения текст на решението. Този пропуск може да бъде отстранен чрез поправка на очевидна фактическа грешка по реда на чл. 247 ГПК от постановилия решението първоинстанционен съд. В това производство съдът следва да опише имота, предмет на спора, с неговите индивидуализиращи белези: местонахождение, граници, площ, регулационен и градоустройствен статут, както и всички други данни, имащи отношение към индивидуализацията на имота, които са установени в мотивите към съдебното решение. По този начин ще бъде изпълнено изискването на закона

решението да съдържа какво постановява съдът по съществува на спора /чл. 236, ал. 1, т. 5 ГПК/ относно обекта на спорното материално право.

По втория поставен въпрос:

Той се отнася до правомощията на въззивния съд, когато се констатира, че първоинстанционният съд се е произнесъл по нередовна искова молба поради несъответствие между обстоятелствената част и петитума на същата. С т. 4 на ТР № 1/17.07.2001 г. по гр. д. № 1/2001 г. на ОСГК на ВКС, което в тази част не е изгубило значението си и при действието на ГПК от 2007 г. /в сила от 01.03.2008 г./, както и с т. 5 на ТР № 1/09.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС, е прието, че в хипотеза като разглежданата въззивният съд дължи даване на указания за поправяне на нередовностите на исквата молба, като приложи разпоредбата на чл. 129, ал. 2 ГПК, за да обезпечи постановяване на допустим съдебен акт и при направено уточнение се произнася по съществува на спора; в случай, че указанията не бъдат изпълнени, първоинстанционното решение следва да се обезсили, като производството по делото се прекрати.

В разглеждания случай ищецът твърди в исквата молба, че като юридическо лице на бюджетна издръжка на него му е предоставено правото на управление на поземлен имот с идентификатор [номер] по КККР на гр. Х., ведно с построените сгради, между които и две сгради, предмет на спора, фигуриращи под № 4 и № 6 в акт за публична държавна собственост № [номер]. Твърди, че сградите се владеят и ползват от ответниците, без те да имат законово основание за това. Искането е да се постанови решение, с което да бъде признато за установено, че в полза на ищеца е учредено право на управление върху спорните сгради и ответниците бъдат осъдени да предоставят на ищеца владението и ползването на сградите. С молба вх. № 2188/06.03.2017 г. /л.л. 17-19 от първоинстанционното дело/ ищецът посочил, че предявеният иск е вещноправен, целящ да защити правото му на управление на държавните имоти, като се постигне осъждането на

ответниците да предадат владението върху същите. Така изложените обстоятелства в двете молби дават основание предявеният иск да се квалифицира по чл. 108 ЗС - ищецът, в качеството му на процесуален субституент, по аргумент от чл. 14, ал. 1 ЗДС, търси защита на правото на собственост на държавата. Становището на въззивния съд в този смисъл е правилно и съответства на съдебната практика /решение № 565/28.01.2010 г. по гр. д. № 2932/2008 г. на ВКС, II-ро г. о., решение № 6/01.06.2011 г. по гр. д. № 833/2009 г. на ВКС, IV-то г. о., решение № 126/09.10.2018 г. по гр. д. № 4494/2017 г. на ВКС, I-во г. о./. Неправилно обаче съдът е намерил, че е налице нередовност на исковата молба, която налага петитумът да се приведе в съответствие с обстоятелствената част относно признаване по иска на ищеца, като процесуален субституент, правото на собственост на държавата и предаване на владението. Неправилното позоваване от ищеца и на чл. 62 ЗС като основание на предявения иск, възприето и от първоинстанционния съд, не обвързва въззивния съд. Неправилната правна квалификация, дадена от първоинстанционния съд, съставлява нарушение на материалния закон, което води до неправилност на първоинстанционното решение, а не до неговата недопустимост поради нередовност на исковата молба. Ако за въззивния съд е съществувала неяснота относно правното основание, на което държавата е собственик на сградите, следвало е да даде указания на ищеца в тази насока, а не да обезсилва първоинстанционното решение и да връща делото за ново разглеждане от първоинстанционния съд.

В обобщение, с оглед отговорите на въпросите, по които е допуснато касационното обжалване, въззивното решение е неправилно и следва да се отмени при касационното отменително основание по чл. 281, т. 3 ГПК. Делото следва да се върне за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, който /след отстраняване нередовности на исковата молба, ако съдът счете, че такива съществуват/ да се произнесе по съществуващото на правния спор по чл. 108 ЗС, като съобрази разрешенията на т. 2А от ТР № 4/14.03.2016 г. по тълк. д. № 4/2014 г. на ОСГК на ВКС относно диспозитива на иск по чл.

108 ЗС и това, че в случая ищецът не претендира да притежава право на собственост, а само право на управление по смисъла на чл. 14, ал. 3 ЗДС.

5. Учредяване на ограничено вещно право на ползване от страна на един от съделителите по отношение на собствения му дял респ. запазване правото на ползване при разпореждане с обема на притежаваните права в съсобствеността от съсобствения недвижим имот в полза на трето лице, ограничава само и единствено право на собственост в обема на съпритежанието на лицето, което притежава голата собственост. Това доброволно ограничение на собствеността в обема права на единия съделител, не може при делбата на съсобствените недвижими вещи чрез обособяване на самостоятелни дялове - индивидуална собственост, да засегне, като ограничи, правата на съделител, който не е ограничил с ограничено вещно право своя дял. Неприемливо е делът, който получава съделителят, който притежава само голата собственост поради ограничението на притежаваното от него право на собственост до обема на притежаваните от него права в съсобствеността, да получи при делбата по чл. 350 ГПК и чл. 352 ГПК дял, ограничен само отчасти с ограниченото вещно право - в случая съделителят, притежаващ по 1/2 идеална част гола собственост, да се получи срещу това пълна собственост отново ограничена само до 1/2 идеална част, концентрирайки правото на собственост върху единия от самостоятелните обекти. Не може да се приеме и че след извършване на делбата, така ограничено вещно право може да се разпростре и върху самостоятелния дял, получен от съделителя, който не е изразил воля по силата на сделка да ограничи правото си на собственост до запазване на „голата“ собственост. Доколкото при делбата по реда на чл. 350 ГПК и чл. 352 ГПК е налице „замяна“ в смисъла на взаимно транслиране на правото на собственост по отношение на дялове между съсобствениците

от притежаваните в съсобственост при равни права недвижими имоти, то следва, че и ограниченото вещно право в полза на третото лице по отношение на тези заменени части ще се транслира и съответно концентрира изцяло в дела на съделителя-съсобственик, който го е учредил и който има само по 1/2 идеална част дял „гола собственост“. Вярно е, че ограниченото вещно право на ползване следва вещта, но доколкото собственикът - учредил правото на ползване чрез този способ на делбата има само голата собственост, а именно тя трансформира в натура в индивидуална собственост на един конкретен имот, то не може да се приеме, че ограниченото вещно право не следва транслирането на правото, което ограниченото ограничава също не се концентрира при транслирането по отношение на единия от обособените самостоятелни обекти на правото на собственост, предмет на делбата. В тези хипотези, при определяне пазарната стойност на дяловете ограниченото вещно право не следва да се вземе предвид и да се пресмята стойността му, тъй като тази стойност касае вътрешни отношения между собственика на вещта и титуляра на ограниченото вещно право, без да се засягат правата между съделителите – съсобственици по повод на евентуално уравнение на дяловете.

Чл. 290 ГПК

Чл. 350 ГПК

Чл. 352 ГПК

Решение № 92/19.11.2018 г. по гр. дело № 4212/2017 г., II г. о., докладчик съдия Емануела Балевска, председател на Второ гражданско отделение

Производството е по чл. 290-293 ГПК.

М. М. Д. от гр. С. обжалва и иска да се отмени въззивно Решение № 4215 от 13.06.2017 година, постановено по гр. възз. д. № 557/ 2017 година на СГС, по извършване на делбата. Поддържа, че обжалваното решение е неправилно, постановено при нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост и иска да се отмени.

Касационното обжалване е допуснато в приложното поле **на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК** по въпроса (доформулиран от касационния съд) *за приложимия способ за съдебна делба на недвижим имот в хипотезите на образувани дялове в натура за всеки един от съделителите и явява ли се способа по чл. 350 ГПК и последващото теглене на жребий възможно, когато до делба са допуснати имоти, обременени с вещно право на ползване на трето лице, учредено не от съделителите на имота и при определяне на пазарната стойност на дяловете трябва ли да се вземе предвид и да се пресметне стойността на ограниченото вещно право, което обременява имота.*

С подадения писмен отговор ответникът по касация М. А. оспорва наличието на релевираните основания за касиране на обжалвания съдебен акт.

Състав на ВКС - Второ отделение на Гражданската колегия, след преценка на изложените с касационната жалба основания за отмяна и доводите на страните, в правомощията си по чл. 290 ГПК и чл. 293 ГПК, намира:

С обжалваното решение, окръжният съд в правомощията на въззивна инстанция по чл. 258 и сл. ГПК, е потвърдил изцяло Решение № II- 16794 от 24.10.2016 година по гр.д. № 43950/2013 година по описа на СРС, II г.о, с

което е обявен за окончателен на основание чл. 350 ГПК съставеният и предявен на 21.04.2016 г. разделителен протокол и е постановил извършване на съдебна делба по реда на чл. 352 ГПК на образуваните от допуснатите до делба недвижими имоти дялове, както следва: **ДЯЛ I** Гараж № 5, находящ се в гр. С., в сутерена на жилищна сграда на ул. [адрес] със застроена площ от 14, 62 кв. м., заедно със съответните прилежащи на гаража идеални части от общите части на сградата и правото на строеж върху дворното място, в което е построена сградата, върху 1/2 ид. част от който е учредено пожизнено вещно право на ползване в полза на М. С. Д., при стойност на дела от 8 820 лв. /осем хиляди и осемстотин и двадесет лева/ и **ДЯЛ II**: Гараж № 8, находящ се в гр. С., в сутерена на жилищна сграда на ул. [адрес] със застроена площ от 15,72 кв. м., заедно със съответните на прилежащи на гаража идеални части от общите части на сградата и правото на строеж върху дворното място, в което е построена сградата, върху 1/2 ид. част от който е учредено пожизнено вещно право на ползване в полза на М. С. Д., при стойност от 9 980 лв. (девет хиляди деветстотин и осемдесет лева).

По изведения правен въпрос:

Целта на делбения процес е всеки от съделителите, притежаващи една обща вещ, да получи дела си в натура доколкото това е възможно. Когато в делбената маса има обособени дялове за всеки един от съделителите, и то в хипотеза на равенство на дяловете им в съсобствеността, най-справедливият способ за извършване на делбата е този на съставяне на разделителен протокол и обявяването му за окончателен, а след влизане в сила на решението по чл. 350 ГПК, и разпределението на дяловете чрез теглене на жребий. Ако тегленето на жребий се окаже невъзможно или много неудобно, то съдът е в правомощието си да извърши делбата като разпредели дяловете, без да тегли жребий.

Учредяване на ограничено вещно право на ползване от страна на един от съделителите по отношение *на собствения му дял* респ. запазване правото

на ползване при разпореждане с обема на притежаваните права в съсобствеността от съсобствения недвижим имот в полза на трето лице, ограничава само и единствено право на собственост в обема на съпритежанието на лицето, което притежава голата собственост. Това доброволно ограничение на собствеността в обема права на единия съделител, не може при делбата на съсобствените недвижими вещи чрез обособяване на самостоятелни дялове - индивидуална собственост, да засегне, като ограничи, правата на съделител, който не е ограничил с ограничено вещно право своя дял. Неприемливо е делът, който получава съделителят, който притежава само голата собственост поради ограничението на притежаваното от него право на собственост до обема на притежаваните от него права в съсобствеността, да получи при делбата по чл. 350 ГПК и чл. 352 ГПК дял, ограничен само отчасти с ограниченото вещно право - в случая съделителят, притежаващ по 1/2 идеална част гола собственост, да се получи срещу това пълна собственост отново ограничена само до 1/2 идеална част, концентрирайки правото на собственост върху единия от самостоятелните обекти. Не може да се приеме и че след извършване на делбата, така ограничено вещно право може да се разпростре и върху самостоятелния дял, получен от съделителя, който не е изразил воля по силата на сделка да ограничи правото си на собственост до запазване на „голата“ собственост. Доколкото при делбата по реда на чл. 350 ГПК и чл. 352 ГПК е налице „замяна“ в смисъла на взаимно транслиране на правото на собственост по отношение на дялове между съсобствениците от притежаваните в съсобственост при равни права недвижими имоти, то следва, че и ограниченото вещно право в полза на третото лице по отношение на тези заменени части ще се транслира и съответно концентрира изцяло в дела на съделителя - съсобственик, който го е учредил и който има само по 1/2 идеална част дял „гола собственост“. Вярно е, че ограниченото вещно право на ползване следва вещта, но доколкото собственикът - учредил правото на ползване чрез този способ на делбата има само голата

собственост, а именно тя трансформира в натура в индивидуална собственост на един конкретен имот, то не може да се приеме, че ограниченото вещно право не следва транслирането на правото, което ограниченото ограничава също не се концентрира при транслирането по отношение на единия от обособените самостоятелни обекти на правото на собственост, предмет на делбата. В тези хипотези, при определяне пазарната стойност на дяловете ограниченото вещно право не следва да се вземе предвид и да се пресмята стойността му, тъй като тази стойност касае вътрешни отношения между собственика на вещта и титуляра на ограниченото вещно право, без да се засягат правата между съделителите – съсобственици по повод на евентуално уравнение на дяловете.

По основателността на касационната жалба:

С оглед на изложените съображения по изведения правен въпрос, като обуславящ изхода на спора по извършване на делбата по реда на чл. 350 ГПК и чл. 352 ГПК, касационната жалба се явява основателна.

От фактическа страна няма спор, че съделителите са двама, че предмет на делбения процес са два еднакви по функционална характеристика недвижими имота - гараж, като правата на съделителите в съсобствените недвижими имота са равни.

Без съмнение, в аналогична хипотеза най-справедливият способ за извършване на делбата е този по чл. 350 ГПК и чл. 352 ГПК, ако не се държи сметка на установеният по делото факт, че единият от съделителите – а именно ответника по касация М. А., не разполага с пълната собственост на своите идеални части поради запазеното право на ползване в полза на нейния частен праводател – М. Д. Обремененото с ограничено вещно право право на собственост на един от съделителите, в обема на притежаваните от него по 1/2 идеална част от всеки един имот - т.е. от всеки един от процесните гаражи, не може да не бъде съобразено в посочения по горе

смисъл относно правните последици на настъпилата „концентрация“ на идеалните части от отделните обекти (гаражи) в право на собственост по отношение на един индивидуално обособен самостоятелен обект на собственост. В този контекст е недопустимо, без да е налице участие в собствеността на другия новообособен в самостоятелен дял обект от страна на лицето - съсобственик само на голата собственост, „отделеното вещното право на ползване „да се отдели от обекта, концентрирал само гола съсобственост и да остане като ограничение на правото на собственост и върху дела на съсобственика, който притежава право си на собственост в пълен обем на двете концентрирани в едно идеални части от двата имота.

В настоящата хипотеза, по изложените съображения тегленето на жребий се явява много неудобно, поради което делбата следва да се извърши по реда на чл. 353 ГПК чрез възлагане на реален дял в полза на всеки един от съсобствениците, като делът за съделителката М. А. е този, който ще концентрира и запазеното в полза на третото лице- бивш съсобственик М. Д., право на ползване.

Решението на въззивния съд, предвид избрания способ за извършване на делбата по чл. 350 ГПК и чл. 352 ГПК, се явява неправилно, поради което следва да се отмени като такова. Доколкото не се налага извършване на нови процесуални действия или повтаряне на порочни такива, настоящият състав намира, че следва да се произнесе по същество относно способа за извършване на делбата като приема за законосъобразно разпределянето на обособените реални дялове между съделителите на основание чл. 353 ГПК, ведно със законните последици.

С изслушаната съдебно техническа експертиза се приема, че допуснатите до делба два недвижими имота, с еднакво функционално предназначение – гараж, следва да се обособят в два дяла, а именно: **ДЯЛ I** Гараж № 5, находящ се в гр. С., в сутерена на жилищна сграда на ул. [адрес] със застроена площ от 14, 62 кв. м., заедно със съответните прилежащи на

гаража идеални части от общите части на сградата и правото на строеж върху дворното място, в което е построена сградата, върху 1/2 ид. част от който е учредено пожизнено вещно право на ползване в полза на М. С. Д., при стойност на дела от **8 820 лв.** /осем хиляди и осемстотин и двадесет лева/ и **ДЯЛ II:** Гараж № 8, находящ се в гр. С., в сутерена на жилищна сграда на ул. [адрес] със застроена площ от 15,72 кв. м., заедно със съответните на прилежащи на гаража идеални части от общите части на сградата и правото на строеж върху дворното място, в което е построена сградата, върху 1/2 ид. част от който е учредено пожизнено вещно право на ползване в полза на М. С. Д., при стойност **от 9 980 лв.** (девет хиляди деветстотин и осемдесет лева), като с оглед на вече изложените съображения на настоящия състав относно ограниченията на собствеността по силата на запазеното вещно право на ползване следва да се приеме, че това вещно право се транслира и концентрира изцяло и единствено върху дела, който следва се разпредели на съделителя М. И. А., което притежава от двата дяла, обединени в един нов дял – индивидуална собственост, по 1/2 идеална част „гола“ собственост.

Като съобрази данните по делото, в т.ч. и обясненията на страните, настоящата инстанция намира, че дяловете следва да бъдат разпределени на в самостоятелен дял на всеки един от съсобствениците, като се съобрази и обстоятелството за начина на ползването им до настоящия момент - а именно, че гаражът, съставляващ дял първи се ползва от лицето М. С. Г. – Д. (бивша съпруга на ищеца), в чиято полза е запазено вещното право на ползване при разпореждането на притежаваните от нея идеални части от имотите, поради което този дял следва да бъде разпределен на ответника М. И. А. с посоченото ограничения на собствеността.

Данните по делото сочат, че в продължение на години ищецът-понастоящем касатор М. М. Д. е ползвал гараж, съставляващ дял втори по заключението на техническата експертиза, поради което той следва да получи при разпределението на дяловете именно този недвижим имот.

Доколкото е налице разлика в стойността на дяловете, то съделителя М. Д., получавайки дял който по стойност надвишава дела на М. А. със 1160 лв., ще следва за уравнение на дяловете да и заплати **сума от 580 лв.** /петстотин и осемдесет лева/, припадаща се част от стойностната на разлика на дяловете, изчислена на база дяловете на съделителите в ликвидирания съсобственост.

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

6. Правилото на § 10, ал. 1 от ПЗР на Закона за управление на Европейските структурни и инвестиционни фондове, съгласно което всички започнали и недовършени до влизането му в сила производства се довършват по досегашния ред, се отнася до всички заварени висящи съдебни производства, независимо от качеството на ищеца.

Решение № 228 от 07.02.2018 г. по търг. дело № 424/2017 г., I т. о., докладчик съдия Вероника Николова

Производството е по реда на чл. 290 от ГПК.

С определение № 409/29.06.2017 г. по т.д. № 424/2017 г. настоящият състав на ВКС, ТК, I ТО, е допуснал касационно обжалване за произнасяне по допустимостта на обжалваното решение, съгласно т. 1 от Тълкувателно решение № 1/19.02.2010 г. по тълк.д. № 1/2009 г. на ОСГТК на ВКС.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Първо отделение, след преценка на данните по делото и заявените касационни

основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 от ГПК приема следното:

Производството по делото е образувано по иск с правно основание чл. 79, ал. 1 от ЗЗД предявен от Държавен фонд [име] срещу [фирма] ООД, гр. С., за сумата 111 533, 80 лева, отпусната по договор № [номер] за отпускане на безвъзмездна финансова помощ по мярка 312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007г. до 2013 г.

Предявеният от ДФ [име] осъдителен иск за връщане на предоставената безвъзмездна финансова помощ е процесуално допустим. По приложението на нормативната уредба на финансовото подпомагане със средства от Европейските структурни и инвестиционни фондове при действието на Програма САПАРД и Програмата за развитие на селските райони за периода 2007г. -2013 г. преди приемането на ЗУСЕСИФ е налице трайна и непротиворечива съдебна практика, формирана по реда на чл. 290 от ГПК, която настоящият състав изцяло възприема. В решение № 112 от 10.09.2012 г. по т. д. №359/2011 г. на ВКС, ТК, II т. о., решение № 199 от 05.12.2014 г. по т.д. № 4500/2013 г. на ВКС, ТК, I т.о., решение № 17 от 23.03.2017 г. по гр.д. № 50176/2016 г. на ВКС, ГК, III г.о. и др., е възприето становището, че когато предоставянето на безвъзмездна финансова помощ се осъществява чрез сключването договор за безвъзмездна финансова помощ след провеждането на административна процедура, то представлява сложен фактически състав с административноправни и гражданскоправни елементи. Сключването на договор за безвъзмездна финансова помощ макар и с административен елемент обуславя подсъдността на споровете за неговото изпълнение пред общите съдилища по реда на ГПК. Този ред за защита е приложим за правата и на двете страни по договора, като съгласно чл. 27, ал. 5, предл. 2 от Закона за подпомагане на земеделските производители /ЗПЗП/ вземанията на Разплащателната агенция, които възникват въз основа на

договор, са частни държавни вземания и се събират от Националната агенция за приходите. Съгласно чл. 12, ал. 7 от ЗПЗП отношенията по предоставяне на финансова помощ могат да бъдат уреждани чрез договор, но и само въз основа на административен акт, по повод заявление за подпомагане. В тези случаи приложимият ред за събиране на вземанията за връщане на предоставени помощи е предвиденият в чл. 27, ал. 5, предл. 1 от ЗПЗП, който предвижда, че вземанията на Разплащателната агенция, които възникват въз основа на административен акт, са публични държавни вземания и се събират по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, тоест чрез съставянето на акт за установяване на публични държавни вземания.

С приемането на Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове /ЗУСЕСИФ/ – ДВ бр. 101/2015 г., в сила от 25.12.2015 г., се въвежда различна регламентация на правоотношенията между съответните органи и получателите на безвъзмездна финансова помощ от Европейските структурни и инвестиционни фондове. Възприемайки като водещ административноправния характер на правоотношенията между управляващия орган и бенефициентите, законодателят въвежда института на „административния договор“. За разлика от гражданския договор, административният договор, макар и оформен в писмено споразумение между ръководителя на управляващия орган и бенефициента, се дефинира като изрично волеизявление на ръководителя на управляващия орган за предоставяне на финансова подкрепа със средства от ЕСИФ, по силата на което и със съгласието на бенефициента се създават за бенефициента права и задължения по изпълнението на одобрения проект, и като такова съставлява административен акт. Едновременно с това е въведена и възможност административният орган да изменя и прекратява договора в зависимост от определен държавен, общински или друг интерес. Промяната в същностната характеристика на договора за предоставяне на финансова помощ, която го изключва от категорията на гражданскоправните сделки, обуславя и промяна

в реда за съдебна защита на страните. Поради това и законодателят възлага на административните съдилища разглеждане на производството по оспорване на административния договор, на осн. чл. 27, ал. 1 от ЗУСЕСИФ, включващо на осн. чл. 128, ал. 1, т. 1 от АПК /ДВ бр. 74/2016 г./ искания за издаване, изменение, отмяна или обявяване на нищожност на административни договори; както и на осн. чл. 128, ал. 1, т. 3 от АПК искания за изпълнение на административен договор, /ДВ бр.74/2016 г./ Съществуващият до влизане на закона в сила гражданскопроцесуален ред за защита на получателите на безвъзмездна помощ при наложена от органа финансова корекция се заменя със съдебна защита по реда на Административнопроцесуалния кодекс, като в закона изрично е предвидено, че актът на органа за налагане финансова корекция е индивидуален административен акт - чл. 73, ал. 1 във вр. с ал. 4 от ЗУСЕСИФ.

Със ЗУСЕСИФ не се променя вида на сключените до влизането му в сила договори за безвъзмездна финансова помощ, нито характера на направените преди датата на влизане на закона в сила изявления за налагане на финансови корекции от ръководителя на управляващия орган, нито се създава за получателите на помощта, адресати на такива изявления, правната възможност да ги обжалват по реда на чл. 27 от ЗУСЕСИФ след влизане на закона в сила.

По тази причина е приета и разпоредбата на § 10 от ПЗР на Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове, която отчита, че до влизане в сила на закона са възниквали права и задължения между бенефициенти и органи по предоставянето на финансова помощ по отделни програми, подчинени на различна нормативна уредба, определяща различно правно естество на правата и задълженията, съответно редът за защита. Поради това следва да се приеме, че правилото на § 10, ал. 1 от ПЗР на ЗУСЕСИФ, съгласно което всички започнали и недовършени до влизането му в сила производства се довършват по досегашния ред, се отнася

до всички заварени висящи съдебни производства, независимо от качеството на ищеца. Съгласно ал. 2 по реда на чл. 27, ал. 1 и ал. 5 – 7 се довършват само заварените висящи съдебни производства по жалби срещу изявления за финансови корекции на ръководителя на управляващия орган. В тази категория попадат случаите, когато финансовата помощ е предоставена с административен акт и защитата срещу изявленията на ДФ [име] за връщане на помощта е могла да се осъществи по административен ред и преди приемането на ЗУСЕСИФ. Противното тълкуване би означавало да се поставят в различно положение адресатите на изявления за финансови корекции, като се даде възможност на тези от тях, които до влизане в сила на ЗУСЕСИФ са инициирали съдебно производство с искане за изплащане на финансова помощ или чрез отрицателен установителен иск срещу изявления за финансови корекции, да получат защита по гражданскоправен ред. Съответно ползвателите на помощи, които поради предявяване на иска за връщане на тези помощи от страна на ДФ [име] като разплащателна агенция, са били поставени в положение на ответници, ще бъдат лишени от възможност за защита по общия исков ред. Същевременно те ще бъдат лишени и от възможност за защита по реда на АПК, доколкото по отношение на тях ще са изтекли сроковете по чл. 149 от АПК от момента на връщане на изявленията за финансови корекции /ако се възприеме, че актовете, с които ДФ [име] иска връщането на вече изплатени суми, заедно със законните лихви към тях са съставлявали индивидуални административни актове и преди влизането в сила на ЗУСЕСИФ/. Действащата нормативна уредба не съдържа преходни разпоредби, с които да се даде нов срок за оспорване на всички изявления за налагане на финансови корекции, направени до влизане на ЗУСЕСИФ в сила. В този случай защитата, която получателите на безвъзмездна финансова помощ, ако разплащателната агенция пристъпи към събиране на вземанията си по ДОПК, могат да получат, ще бъде твърде ограничена. Поради изтичането на срока за обжалване тя не би била допустима за спора по законосъобразността на наложената финансова

корекция, а би се свела единствено до валидността на изявлението. Това разрешение не осигурява правото на съдебна защита, гарантирано на получателите на безвъзмездна помощ от чл. 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

По съществуващото на касационната жалба:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е установил, че между ответното дружество и ДФ [име] е сключен договор № [номер] за отпускане на безвъзмездна финансова помощ по мярка 312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 г. до 2013 г., по силата на който [фирма] ООД, с. Х., общ. Е., е получило безвъзмездна финансова помощ в размер на 111 533, 80 лв. за извършване на разходи, необходими за осъществяване на проект № [номер] от 15.09.2009 г. Съдът е приел за безспорно между страните, че е извършена инвестицията по одобрения от Фонда проект съобразно условията и сроковете, определени в договора, както и че ответното дружество е получило плащане по договора за безвъзмездна помощ в размер на исковата сума. Изложил е доводи, че в сключения между тях договор за отпускане на финансова помощ страните не са се договорили да бъдат реализирани определен минимален брой нощувки, а да се извърши инвестиция – къща за гости по одобрен проект, която да предлага туристически услуги, включително нощувки на потребителите. Приел е, че бизнес планът не представлява неразделна част от договора, а и в него липсва едностранно задължаване за осигуряване на определен брой нощувки. Стигнал е до извода, че след като ответното дружество не е поело задължение по договора да реализира определен минимален брой нощувки в ремонтираната и обзаведена къща за гости, същото не следва да отговаря за неизпълнение на задължение, което не му е вменено. Приел е, че не е допуснато нарушение на императивната материалноправна норма на чл. 2 от Наредба № 29/11.08.2008 г. за условията и реда за предоставяне на

безвъзмездна финансова помощ по мярка „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия” от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 г. – 2013 г., тъй като съгласно тази разпоредба се финансират проекти, които допринасят за постигане на целите на мярката, една от които е насърчаване развитието на интегриран туризъм в селските райони.

Решаващият извод на въззивния съд, че бизнеспланът не представлява неразделна част от договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и не следва да се съобразява при преценката за изпълнение на договора, е неправилен. С решение № 165 от 08.02.2013 г. по т.д. № 269/2012 г. на ВКС, ТК, I Т.О., е прието, че при последващия контрол по изпълнението на договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ при условията на специалната предприсъединителна програма на ЕС за развитие на земеделието и селските райони в Република България /САПАРД/, контролният орган следва да съобразява целта на предоставената помощ, което има значение за преценката на използването ѝ по предназначение. Неизпълнението на договорното задължение се установява от контролния орган, но при спор между страните по договора, преценявайки обема, вида на инвестицията и използването ѝ по предназначение за срока на контрол, съдът следва да тълкува клаузите на договора. Тълкуването на договора следва да се съобрази и с одобрения проект, а изводите за предназначението на инвестициите и за евентуалното отклонение от това предназначение, следва да се основават на принципите и целите на отпускането на помощта. В решение № 141 от 08.11.2013 г. по т.д. № 403/2012 г. на ВКС, ТК, II т.о., също постановено по реда на чл. 290 от ГПК, е посочено, че съответствието, фактическо и по документи, на изпълнената работа с тази, предмет на предварително одобрените проект и бизнесплан е елемент от правопораждащия фактически състав на правото на получаване на финансова помощ от ползвателя. С решение № 239 от 08.04.2015 г. по т.д. № 4590/2013 г. на ВКС, ТК, I Т.О., е прието, че неизпълнението на задължението за използване на придобитите по програма САПАРД активи по заложеното в

бизнесплана тяхно предназначение съставлява самостоятелно основание за връщане на безвъзмездната финансова помощ по договор, сключен по реда на Наредба № 14/18.05.2001 г. на Министъра на земеделието и горите за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за инвестиции в земеделските стопанства, съгласно чл. 31, вр. чл. 27, ал. 1, т. 1 от наредбата. Задължението за връщане на финансовата помощ в тази хипотеза се поражда независимо от това дали извършените инвестиции съответстват на одобрения инвестиционен проект, доколкото задължението за използване на инвестициите по предназначение в петгодишния период от получаване на помощта, е отделно от задължението за тяхното реализиране в съответствие с проекта. Следователно при преценката на изпълнението на задълженията на ползвателя на безвъзмездна финансова помощ при условията на специалната предприсъединителна програма на ЕС за развитие на земеделието и селските райони в Република България, наред с клаузите на договора, следва да се съобразява съдържанието на одобрения инвестиционен проект, ведно с бизнесплана към същия, въз основа на които е сключен договорът.

Дадените в посочените решения на ВКС разрешения са приложими и към настоящата хипотеза. Процесният договор е сключен по реда на Наредба № 29 от 11.08.2008 г. за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по мярка "Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия" от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 – 2013 г. С тази наредба се уреждат условията и редът за финансово подпомагане на проекти по мярка "Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия" от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) за периода 2007 – 2013 г., подкрепена от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. Финансовата помощ по тази наредба, за договори за отпускане на финансова помощ, сключени до 30.06.2014 г., е предоставена при спазване на изискванията на Регламент (ЕО) № 1998/2006 на Комисията от 15 декември 2006 г. относно прилагането на членове 87 и 88

от Договора за създаване на Европейската общност по отношение на минималната помощ. Представянето и одобряването на бизнес план е задължителен етап от установената в наредбата процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, представляваща смесен фактически състав с административноправни и гражданскоправни елементи. Съгласно чл. 16 от Наредба № 29/11.08.2008 г. кандидатите представят бизнес план по образец (приложение № 3) за период не по-малък от пет години, който трябва да доказва икономическа жизнеспособност и устойчива заетост за период 5 години, а в случаите на строително-монтажни работи - за 10 години. Съдържанието на този бизнес план обхваща както вида и стойността на бъдещите инвестиции, така и производствената и търговската програма за периода на бизнес плана, която показва начина, по който инвестициите ще бъдат използвани за реализиране на печалба от ползвателя на помощта. Финансовата помощ се изплаща след извършване на цялата инвестиция или на част от нея в определени случаи и при наличието на визираните в чл. 10, 11 и 12 от наредбата предпоставки. Съответствието на извършените инвестиции с проекта се проверява преди изплащането на финансовата помощ, но съгласно чл. 43, ал. 1, т. 1 от Наредба № 29/11.08.2008 г. за срок от пет години след сключване на договора за отпускане на финансова помощ ползвателят е длъжен да използва придобитите въз основа на одобрения проект активи по предназначение и да не преустановява подпомогнатата дейност поради други причини, освен изменящите се сезонни условия за производство. В този период именно получателят на помощта дължи точно изпълнение на сключения договор, като използва придобитите по проекта активи по начина и за изпълнение на дейностите, предвидени в бизнес плана. Неизпълнението на това задължение съгласно чл. 46, ал. 3 от Наредба № 29/11.08.2008 г. съставлява основание за връщане на получената финансова помощ, заедно със законната лихва от момента на извършване на нарушението.

По делото е установено, че между ответното дружество и Държавен фонд [име], е сключен договор № [номер] за отпускане на безвъзмездна финансова помощ по мярка 312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 г. до 2013 г., по силата на който [фирма] ООД, с. Х., общ. Е., е получило безвъзмездна финансова помощ в размер на 111 533, 80 лв. за извършване на разходи, необходими за осъществяване на проект № [номер]. В чл. 4.17 от договора ползвателят се е задължил да използва придобитите въз основа на одобрения проект активи по предназначение, както и да не преустановява подпомогнатата дейност поради други причини, освен изменящите се сезонни условия за производство. Съгласно чл. 8.1 при неизпълнение на задълженията по договора от страна на ползвателя, разплащателната агенция може да поиска връщането на вече изплатени суми, ведно със законната лихва върху и/или да прекрати всички договори, сключени с ползвателя на помощта.

Представеният по делото бизнес план по одобрения проект за "Ремонт и обзавеждане на къща за целите на селския туризъм", включва разходи за реконструкция на къща със застроена площ от 93 кв.м. в притежаван от дружеството недвижим имот в с. Х., община Е. В бизнесплана е предвидено, че след осъществяването на проекта, обектът ще функционира като къща за гости и в него ще се предлагат нощувки в двойна стая и апартамент, като капацитетът на къщата при целогодишна заетост от 365 дни в годината е 730 нощувки. В бизнес плана като реалистична е предвидена средна годишна натовареност 60% от общия капацитет, а именно 440 реализирани нощувки за година.

Съгласно контролен лист от 12.08.2015 г. за извършена проверка на място след плащане, експерти на Държавен фонд [име] са констатирани, че обектът на инвестицията е изграден съобразно одобрения проект, но не функционира по предназначение. В контролния лист е отразено, че в

дневника за настанени лица за целия период няма въведени данни за настанени гости в обекта, както и че дружеството няма платен туристически данък към община Е. Извършената проверка в счетоводството на дружеството е установила, че в дневника за продажби всички плащания по фактури за проверявания период са свързани със неговата счетоводна и одиторска дейност.

С оглед изложеното настоящият състав на ВКС, ТК, I т.о, приема за установено допуснато от страна на ответника [фирма] ООД неизпълнение на договорното задължение по чл. 4.17. от сключения между него и ДФ [име] договор, а именно да използва придобитите въз основа на одобрената инвестиция активи по предназначение. Поради това съгласно чл. 46, ал. 3 от Наредба № 29/11.08.2008 г., както и съгласно изричната клауза на чл. 8.1 от договора, ответното дружество дължи връщане на получената финансова помощ в размер на 111 533, 80 лв.

Неоснователни са възраженията на ответника по касация, че задължението му по договора и бизнес плана е изпълнено, доколкото от негова страна са предприети всички необходими действия за предлагане туристически услуги – снабдяване с всички необходими документи и разрешителни от компетентни органи, заплащане на туристически данък, изработка на интернет сайт и рекламиране на услугите. Задължението на ползвателя на помощта да ползва обекта по предназначение не се изчерпва само с въвеждането на обекта в готовност за експлоатация и въздържане от промяна на предназначението, а предполага неговото реално използване. Действително Наредба № 29/11.08.2008 г. не поставя като основание за връщане на помощта неизпълнението на заложените в бизнес плана прогнозни показатели, доколкото успешното реализиране на плана не е изцяло в зависимост от поведението на ползвателя, а и от множество фактори на пазарната среда. Дейността по проекта обаче трябва да се осъществява непрекъснато в рамките на петгодишния срок чл. 43, ал. 1, т. 1 от Наредба №

29/11.08.2008 г., независимо от това доколко е успешна и какви приходи се реализират от нея. В случая обстоятелството, че за периода от сключване на договора до извършване на проверката на място 12.08.2015 г. – четири години от петгодишния срок по чл. 4.17 от договора, изобщо не са регистрирани настанени в обекта туристи, сочи на извод за това, че подпомогнатата дейност не е била осъществявана. От обстоятелството, че за периода след извършената проверка до края на петгодишния срок са декларирани пет реализирани на 22.09.2015 г. нощувки, не може да се заключи, че е налице изпълнение на задълженията по чл. 43, ал. 1, и т. 5 от Наредба № 29/11.08.2008 г. и чл. 4.17 от сключения между страните договор. То сочи на еднократно използване на обекта по предназначение, а не на неговото непрекъснато функциониране. Следователно налице е пълно неизпълнение на договора и бизнес плана, а не частично неизпълнение, което би наложило преценка на степента и продължителността на неизпълнението съгласно изискванията на чл. 46, ал. 2 от Наредба № 29/11.08.2008 г.

По изложените съображения настоящият съдебен състав счита, че въззивното решение е неправилно поради нарушение на материалния закон и на основание чл. 293, ал. 1 от ГПК същото следва да бъде отменено и вместо това [фирма] ООД следва да бъде осъдено да заплати на Държавен фон [име] сумата от 111 533, 80 лв., представляваща получена финансова помощ по договор № [номер] за отпускане на безвъзмездна финансова помощ по мярка 312 „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007г. до 2013 г., ведно със законната лихва от датата на подаване на исковата молба - 26.11.2015г. до окончателното ѝ плащане.

Основателността на главната претенция обуславя основателност и на акцесорната претенция по чл. 86, ал. 1 от ЗЗД. Покана за връщане на платената по процесния договор безвъзмездна финансова помощ е връчена на касатора на 01.10.2015 г. Независимо че в договора не е предвидено да се

определя срок за изпълнение на задължението за връщане на помощта, в поканата е определен петнадесетдневен срок за изпълнение, който е изтекъл на 16.10.2015 г. Размерът на обезщетението за забава на сумата 111 533,80 лева, за периода от 17.10.2015 г. до 25.11.2015 г., определен съгласно чл. 162 от ГПК с помощта на електронен калкулатор на законна лихва, възлиза на 1241,74 лева. Поради това искът по чл. 86 от ЗЗД следва да бъде уважен изцяло.

7.Обезпечителните договори не могат да бъдат атакувани чрез исковете по чл. 646, ал. 2, т. 2 и т. 4 ТЗ (ред. ДВ бр. 70/1998 г.).

Решение № 238/15.01.2019 г. по търг. дело № 2668/2017 г., I т. о., докладчик съдия Вероника Николова

Производството е по реда на чл. 290 от ГПК.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Първо отделение, след преценка на данните по делото и заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 от ГПК приема следното:

Производството по делото е образувано по предявени от [фирма] ООД срещу [фирма] ЕООД /в несъстоятелност/ и [банка] АД при условията на евентуално съединяване иск по чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ /ред. ДВ, бр. 70/1998 г./ за обявяване нищожността по отношение на кредиторите на несъстоятелността на договор, обективиран в нотариален акт № [номер] от 23.05.2008 г., за учредяване на ипотека върху недвижими имоти от [фирма] ЕООД /н./ в полза на [банка] АД за обезпечаване на задължения по договор за банков кредит на [фирма] ЕООД към банката, тъй като представлява

безвъзмездна сделка с имуществено право от масата на несъстоятелността, извършено от длъжника след началната дата на неплатежоспособността, и иск по чл. 646, ал. 2, т. 4 от ТЗ /ред. ДВ бр. 70/1998 г./ за обявяване нищожността по отношение на кредиторите на несъстоятелността на същия договор за ипотека, тъй като представлява възмездна сделка с имуществено право от масата на несъстоятелността, при която даденото значително надхвърля по стойност полученото, извършена от длъжника след началната дата на неплатежоспособността. Въззивният съд, за да потвърди първоинстанционното решение за отхвърляне на исковете, е приел, че договорите за учредяване на ипотека са предмет на исковете за попълване на масата на несъстоятелността в специалните състави на чл. 646, ал. 1 от ТЗ, чл. 646, ал. 2, т. 3 от ТЗ /редакцията преди изменението, ДВ бр. 20/2013 г./, чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ /редакцията след цитираното изменение/ и чл. 647, ал. 1, т. 5 и т. 6 от ТЗ /редакцията преди цитираното изменение/ и чл. 647, ал. 1, т. 4 и т. 5 от ТЗ /редакцията след изменението/, като досежно квалификацията им като относително недействителни спрямо кредиторите е без значение дали сделките са възмездни или безвъзмездни. Приел е, че отсъстват предпоставките по чл. 646, ал. 2, т. 2 и т. 4 от ТЗ /ред. преди изменението, ДВ бр. 20/2013 г./, тъй като договорът за учредяване на ипотека не се обхваща от фактическите състави по цитираните норми, поради което главният и евентуалният иск подлежат на отхвърляне.

С определение № 280/31.05.2018 г. по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 1, т. 2 от ГПК /ред. ДВ бр. 47/2009 г./, поради противоречиво разрешаване на правния въпрос: **„Приложими ли са основанията за нищожност по чл. 646, ал. 2, т. 2 и т. 4 от ТЗ /ред. ДВ бр. 70/1998 г./, по отношение на сключени от длъжника договори за ипотека?“**.

По този въпрос въззивният съд е приел, както бе посочено по-горе, че договорът за учредяване на ипотека не се обхваща от фактическите състави

чл. 646, ал. 2, т. 2 и т. 4 от ТЗ /ред. ДВ бр. 70/2018 г./. Друго разрешение на поставения въпрос е дадено с влязлото в сила решение от № 347 от 05.08.2013г. по т.д. № 540/2012 г. на ОС – Стара Загора. С него е уважен иск по чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ / ред. ДВ бр. 70/1998 г./, като в мотивите на това решение съдът е приел, че ипотека, учредена от длъжника след началната дата на неплатежоспособността, за обезпечение на дълг на трето лице, представлява безвъзмездна сделка с имуществено право от масата на несъстоятелността и следователно е нищожна по отношение на кредиторите на несъстоятелността.

Настоящият състав на ВКС намира за правилно първото становище, изразено в обжалваното решение № 1078 от 10.05.2017 г. по в.т.д. № 332/2017 г. на Софийски апелативен съд, ТО, 9 състав. Разпоредбата на чл. 646, ал. 2 от ТЗ, в редакцията ДВ, бр. 70/1998 г., предвижда, че нищожно по отношение на кредиторите на несъстоятелността е извършването от длъжника след началната дата на неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността: 1. изпълнение на парично задължение независимо от начина на изпълнението; 2. безвъзмездна сделка с имуществено право от масата на несъстоятелността; 3. учредяване на залог, ипотека или друго обезпечение върху имуществено право от масата на несъстоятелността и 4. възмездна сделка с имуществено право от масата на несъстоятелността, при която даденото значително надхвърля по стойност полученото. Четирите фактически състава осигуряват защита на интересите на кредиторите на несъстоятелността, срещу действия и сделки, извършени в периода след началната дата на неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността, до откриването на производството по несъстоятелност, с които се намалява масата на несъстоятелността или се създава по-благоприятно положение за определен кредитор спрямо останалите кредитори, или чрез учредяването на вещни обезпечения за чужди задължения с предмет имуществено право от масата на несъстоятелността, се дава възможност на лице без качеството на кредитор на несъстоятелността да се удовлетвори предпочтително от определено

имущество на длъжника. Логическата структура на разпоредбата на чл. 646, ал. 2 от ТЗ налага извода, че са уредени четири различни хипотези на увреждащи кредиторите действия и сделки, като общото между тях е, че всички следва да са извършени в един и същ период от време, предхождащ датата на решението за откриване на производството по несъстоятелност. Отграничаването на тези действия и сделки в четири самостоятелни хипотези сочи, че отделните хипотези не се намират една към друга в съотношение на обща към специална, а са от един и същи ред, като определено действие или сделка може да попада в приложното поле само на една от тези хипотеза. Следователно при наличието на самостоятелен фактически състав за относителна нищожност по отношение на кредиторите на несъстоятелността на учредяването на ипотека върху имуществено право от масата на несъстоятелността след началната дата на неплатежоспособността, съответно свръхзадължеността, същата сделка не може да бъде предмет на исковете по чл. 646, ал. 2, т. 2 и т. 4 от ТЗ.

Самостоятелни фактически състави за недействителност по отношение на кредиторите на несъстоятелността на учредяването на ипотека върху имуществено право от масата на несъстоятелността са уредени и след изменението на Търговския закон с ДВ, бр. 20/2013 г., в разпоредбите на чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ и чл. 647, ал. 1, т. 4 и 5 от ТЗ. Поради това макар и с пар. 15 ПЗР на ЗИДТЗ да е предвидено, че предявените до влизането в сила на този закон искове по чл. 646, ал. 2, т. 2 и 4 от ТЗ /в старата редакция/, каквито са процесните, се решават по досегашния ред, не би могло да се заключи, че се разширява приложното им поле по всящи производства с включване в съставите им и на учредена ипотека.

Следва да бъде споделено и застъпеното в правната теорията становище, че в контекста на исковете за попълване на масата на несъстоятелността, въпросът за възмездния или безвъзмезден характер на обезпечителните сделки, е ирелевантен. Законодателят предоставя

самостоятелна защита на кредиторите срещу сключените от длъжника обезпечителни сделки, наред със защитата срещу сключените от него безвъзмездни сделки или сделки с явна нееквивалентност на престациите, поради това, че при обезпечителните договори увреждането на кредиторите не се изразява в непосредствено намаляване на активите на длъжника. Чрез обезпечението на собствено задължение длъжникът създава по-благоприятно положение за определен кредитор спрямо останалите кредитори. Чрез учредяването на вещни обезпечения за чужди задължения, също се накърнява масата на несъстоятелността, тъй като залогът и ипотеката за чужд дълг създават особена привилегия на лице, което не е кредитор на несъстоятелния длъжник, но въпреки това ще бъде удовлетворено привилегировано от предмета на обезпечението.

Различното приложно поле на исковете по чл. 646, ал. 2 от ТЗ в редакцията ДВ, бр. 70/1998 г. е подчертано изрично и в решение № 4 от 11.03.2014 г. по к.д. № 12/2013 г. на КС на РБ. В същото се посочва, че уредените в чл. 646, ал. 2, т. 2 и 4 от ТЗ, в редакцията ДВ, бр. 70/1998 г., искове са за защита интересите на кредиторите на несъстоятелността, когато длъжникът преди откриването на производството по несъстоятелност е извършил действия и сделки, с които намалява имуществото си и уврежда всички кредитори. Втората група включва преферентните искове по чл. 646, ал. 2, т. 1 и т. 3 от ТЗ, които не са свързани пряко с намаляване масата на несъстоятелността, тъй като противоправните действия и сделки на длъжника се изразяват в преферентния им ефект спрямо положението на определен кредитор в отношенията му с всички останали хирографарни кредитори на несъстоятелността. Те не защитават интересите на кредиторите в отношенията с длъжника, а уреждат отношенията между кредиторите, защото в случая са увредени само някои от тях за сметка на други. Различието в предоставената с двете групи искове защита, изтъкнато в цитираното решение на КС, също налага извода, че обезпечителните

договори не могат да бъдат атакувани чрез исковете по чл. 646, ал. 2, т. 2 и 4 от ТЗ /ред. ДВ, бр. 70/1998 г./.

По съществуващото на касационната жалба:

Предвид отговора на значимия за изхода на спора правен въпрос се явяват неоснователни оплакванията в касационната жалба за недопустимост и неправилност на въззивното решение.

Неоснователни са изложените от касатора доводи за недопустимост на решението, поради това, че мотивите, с които исковете са отхвърлени като неоснователни, касаят допустимостта на производството. Въззивният съд правилно е квалифицирал предявените искове и се е произнесъл по тях, съобразно предмета на спора, определен от ищеца с въведените в исквата молба фактически твърдения и петитум на исковете. Дали учредената от длъжника ипотека попада в приложното поле на разпоредбите на чл. 646, ал. 2, т. 2 и т. 4 от ТЗ, /ред. ДВ бр. 70/1998 г./, е въпрос, касаещ основателността на предявените искове, а не тяхната допустимост.

Не е налице и соченото от касатора процесуално нарушение, изразяващо се в това, че съставът на САС не е разгледал предявените искове по същество. След като е достигнал до правилния извод, че фактическите състави по чл. 646, ал. 2, т. 2 и т. 4 от ТЗ /ред. ДВ бр. 70/1998 г./, са неприложими към процесния договор за учредяване на ипотека за обезпечаване на чужд дълг, за въззивния съд е било безпредметно да изследва дали елементите на тези фактически състави са осъществени.

Неоснователни са оплакванията на касатора, че съдът неправилно е отрекъл възможността договорът за учредяване на ипотека да бъде преценяван като безвъзмездна сделка и поради това неправилно е отказал да обсъжда събраните по делото доказателства, че в конкретния случай ипотеката, учредена за обезпечаване на чужда дълг, е безвъзмездна. В решение № 97 от 30.05.2013г. по гр.д. № 442/2012 г. на ВКС, ГК, IV г.о., е

прието, че ипотеката може да бъде преценена като възмездна или като безвъзмездна сделка в зависимост от конкретните обстоятелства по всеки отделен случай. Дадени са разяснения, че договорът следва да се счита за възмезден когато страните изрично са уговорили срещу учредяването на ипотеката, ипотекарният кредитор да заплати възнаграждение на ипотекарния длъжник, съответно да застрахова или подобри ипотекарния имот, както и когато срещу учредяването на ипотеката страните са уговорили определени отстъпки – отсрочване или разсрочване на главното обезпечено задължение, заплащане на по-ниски лихви или опрощаване на изтекли лихви. Посочено е и, че когато със сключването на договора за ипотека длъжникът единствено обезпечава съществуващо задължение, без да е налице някоя от изброените хипотези на възмездност, ипотекарният кредитор като ответник по иска по чл. 135 от ЗЗД няма правно-защитим интерес и за прогласяването на относителната недействителност спрямо ищеца на договора за ипотека, не е необходимо да се установи, че и ипотекарният кредитор е знаел за увреждането на ищеца.

Съображенията в посоченото решение на ВКС, които настоящият съдебен състав изцяло споделя, не касаят исковете за попълване на масата на несъстоятелността, поради което не са в противоречие с отговора на поставения в настоящото производство правен въпрос, нито с изводите на въззивния съд. Договорът за ипотека не може да бъде предмет на исковете по чл. 646, ал. 2, т. 2 и т. 4 от ТЗ /ред. ДВ бр. 70/1998 г./, не защото принципно не може да се разглежда като безвъзмездна или като явно неравностойна сделка, а защото има специално установен ред за защита на кредиторите на несъстоятелността срещу учредените от длъжника вещни обезпечения, включително договорите за учредяване на ипотека. Тази защита чрез исковете по чл. 646, ал. 2, т. 3 от ТЗ и чл. 647, т. 5 и т. 6 от ТЗ /ред. преди изменението, ДВ бр. 20/2013 г./, а понастоящем по чл. 646, ал. 2, т. 2 от ТЗ и чл. 647, ал. 1, т. 4 и т. 5 от ТЗ, е предвидена с оглед правните последици на учреденото обезпечение по отношение на разпределението на масата на

несъстоятелността и приложението ѝ не е обусловено от това дали при учредяването на ипотеката длъжникът е получил определена облага или не.

Всички останали доводи и аргументи в касационната жалба, касаят спорния въпрос за приложимостта на основанията за нищожност по чл. 64б, ал. 2, т. 2 и т. 4 от ТЗ /ред. ДВ бр. 70/1998 г./, по отношение на сключените от длъжника договори за ипотека и са съобразени при отговора на този правен въпрос.

По изложените съображения въззивното решение следва да бъде оставено в сила като правилно и законосъобразно.